

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Första Kammaren. N:o 30.

Tisdagen den 29 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 28 April och protokollet för den 19 e. m. i samma månad.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring af 72 § Regeringsformen och 71 § Riksdagsordningen, samt N:o 6, i anledning af väckt motion om öppen omröstning inom Riksdagens Kamrar och Utskott.

Vid föredragning af Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda memorial N:o 45, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Nionde hufvudtitel, blefvo alla de föreslagna voteringspropositionerna af Kammaren godkända.

Föredrogs Bevillings-Utskottets sistlidne dag bordlagda memorial N:o 11, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i Utskottets betänkande N:o 7, angående allmänna beivlingen.

Herr Bennich: Det är utan den ringaste förhoppning om framgång, som jag ber att nu få ånyo uttala en vid flera föregående riksdagar af mig förfäktad åsigt, att frågor af den beskaffenhet, som den förevarande, icke kunna utgöra föremål för samfäld votering. Jag har, då likartade förslag vid föregående riksdagar förevarit, städse hemställt, att Första Kammaren måtte ogilla voteringspropositionen. Några ledamöter hafva då instämt i denna tanke, men pluraliteten har beslutat, att låta votering försiggå. Som sagdt, jag har icke någon förhoppning, att Kammaren nu skall afvika från denna mening, men jag kan omöjligen afhålla mig från att förnya och till protokollet nedlägga en anmärkning mot ett så beskaffadt förfaringssätt, hvilket efter min tanke

så helt och hållet flyttar öfver lagstiftningsrätten på de gemensamma voteringsarnas område, att Första Kammarens lika berättigande mer och mer går förloradt.

Friherre af Ugglas: Då denna fråga åter kommit på tal och jag delar de åsigtter, som af Bevillnings-Utskottets vice Ordförande blifvit uttalade, vill jag icke låta honom stå ensam, utan anhåller att få till protokollet antecknad min mening, att förevarande fråga icke med strängt iakttagande af grundlagens föreskrifter kan utgöra föremål för gemensam votering. Denna fråga kan omöjligen beröra något af de ämnen, som i 69 § Regeringsformen och 65 § Riksdagsordningen angifvas såsom föremål för gemensam votering, utan är det efter min tanke ett afsteg från grundlagens bud, som af Utskottet föreslås i detta betänkande. Då jag emellertid mycket väl erinrar mig, att denna Kammare, efter en ganska långvarig och uttömmande diskussion, icke delat den af mig uttalade mening, utan fattat ett beslut i strid dermed, så kan det icke vara min afsigt att nu söka framkalla ett beslut stridande mot det förra, utan har jag blott önskat att få min åsigt nedlagd i protokollet.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, framstälde Herr Talmannen proposition på den föreslagna voteringspropositionens godkännande och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem och tio kronor, samt Herr J. A. Sjöns motion om borttagande af dessa bankers sedelutgifningsrätt.

Lagförslag om dikning m. m. Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten.
(Forts.)

§ 27.

Herr Ribbing, Sigurd: Denna § 27 stadgar, såsom lätt är att finna, att, innan någon tvist om dikning eller vattenafledning kan instämmas till laga domstol, en föregående undersökning å stället skall ske. Att nu en sådan undersökning är både behöflig och högst ändamålsenlig vid större företag, såsom vattenafledningar, derom hafva inga olika meningar blifvit uttalade, och icke heller hyser jag någon sådan. Annorlunda har förhållandet varit i fråga om dikning, i afseende hvarå en ledamot af Nya Lagberedningen redan yttrat den åsigt, att vid sådana, till sin natur i de flesta fall enklare och mindre omfattande företag en dylik undersökning, innan målet finge instämmas till laga

domstol, vore mindre behöflig, och häri hafva också flere af Högsta Domstolens ledamöter instämt, nemligen Justitieråden Wedberg, Olivecrona, Carleson och Almqvist, samt slutligen äfven Statsrådet Lagerstråle, såsom upplyses af hans yttrande till det statsrådsprotokoll, som är bilagdt den Kongl. propositionen.

Det förstås, att frågan om, huruvida en sådan förundersökning må lända till tidsutdrägt och fördyrande af kostnaden för dikningsföretaget, eller den tvärtom skall påskynda och lätta tvistens slitande, endast kan afgöras såsom en probabilitetskalkyl. Några fullkomligt säkert afgörande skäl för det enas eller andras antagande kunna icke anföras och hafva icke heller blifvit anförda. Men för min del kan jag icke neka till, att jag, inom gränsen af dessa sannolikheter, ställer mig på deras sida, som anse, att då fråga icke är om ett mera vidtomfattande och inveckladt vattenafledningsföretag, utan om till sin natur i de flesta fall enklare dikningsföretag, större sannolikhet finnes för, att undersökningen skall försena och fördyra företaget, ofta kanske utöfver hvad detsamma sjelf kostar. Det är att märka, att den undersökningsnämnd, hvarom fråga är, bildar icke en jury, hvarifrån ingen appell finnes, utan den afgifver ett föregående utlåtande, och den, som icke dermed är nöjd, får instämma sitt klander till domstol. Om det nu går någon emot vid denna nämnds utlåtande, framför allt om det går honom emot i en hufvudfråga, såsom t. ex. om han skall anses hafva nytta af diket och förty vara skyldig att deltaga i kostnaden derför, då fruktar jag, att af huru sakkunnige och förståndige män, nämnden än är sammansatt, hans praktiska intresse skall leda honom till att försöka att på laglig väg befrias från ett åliggande, som för honom rätt ofta kan kännas både tungt och mycket dyrt.

En annan anmärkning är den, som af en ledamot af Nya Lagerberedningen redan blifvit framställd, att, om målet sedermera blifver draget inför laga domstols pröfning, det icke är säkert eller knappt sannolikt, att domstolen låter ärendet gå till afgörande utan att för sin del också hålla undersökning, hvilken således, med kostnader och tid, kommer att två gånger företagas.

Dessa äro de två synpunkter, under hvilka efter mitt förmenande det är större sannolikhet för att ett stadgande af ovilkorlig förundersökning skall leda till fördröjande och fördyrande af dikningsföretag, än till motsatsen. Om de personer, på hvilka det beror, huruvida vid synenämndens utslag skall stanna, vore opartiska, tror jag väl, att de i de flesta fall skulle rätta sig efter hvad de sakkunnige männen vid synen sagt. Men de äro ju icke opartiska, utan hafva hvar sina enskilda och stridiga intressen att bevaka, och i sådana fall är det väl känt, att i vårt kära fädernesland man brukar gå till rätten så långt man förmår och kan. Att då ovilkorligen ålägga de intresserade personerna den kostnad och den tidsutdrägt, som sannolikt skall föranledas af ett stadgande om en förundersökning, dertill synes mig gilltiga skäl ej finnas. De, som icke omedelbart intressera sig för, att dikning sker, kunna nog blifva betungade ändock, utan att det är skäl att, såvida icke tvingande anledning finnes, öka kostnaden för dem.

Under sådana förhållanden synes mig icke sannolikt, att den förberedande undersökningen skulle fullt motsvara den dermed förenade

Lagförslag om
dikning n. m.
(Forts.)

kostnad och tidsutdrägt, och på grund häraf har jag anslutit mig till deras åsigt, som önska och yrka att en sådan förberedande undersökning icke skall ovillkorligen stadgas i fråga om dikningsföretag. Jag vill ock erinra om, att vid 1875 års riksdag föreslog Lag-Utskottet i det då afgifna utlåtandet angående lag om dikning, att en sådan undersökning skulle ega rum blott då någon af parterna begärde det, men icke stadgas såsom ovillkorlig. Jag vill vidare erinra derom, att enligt deras åsigt, som äro emot en ovillkorlig föreskrift om en förberedande syn, är föreskrifvet i § 54 i Lag-Utskottets förslag och motsvarande § 55 i Kongl. Maj:ts proposition, att domaren eger att uti stämningen utsätta saken till syn på stället, der sådant äskas af käranden eller der det eljest anses erforderligt, äfvensom att domaren må anmoda sakkunnige män att lemna rätten biträde.

I öfverensstämmelse med de åsikter, jag uttalat, har jag tagit mig friheten föreslå en förändrad lydelse af § 27 äfvensom af några andra paragrafer, hvilka äro af denna beroende, och jag anhåller vördsamt hos Herr Talmannen om proposition på bifall till den af mig framställda formulering af förevarande paragraf.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Frågan, huruvida vid uppstående tvist om vanlig dikning utredningen deraf bör hänvisas till förundersökning, innan tvisten instämnes till Rätten, är, såsom föregående talare anmärkt, beroende af en probabilitetsuppskattning, som företrädesvis fordrar praktisk blick och erfarenhet för att rätt bedömas. Alternativa förslag, stödda på båda åsigtorna, hafva också blifvit framställda hela vägen igenom, som detta lagförslag haft att genomgå, och äfven inom Konungens råd. Den siste talaren har anført de skäl, som tala för den ena åsigten eller den, att en sådan förundersökning icke borde ovillkorligen föreskrivas. Det torde tillåtas mig att anföra några ord, hvarför jag anser företräde böra gifvas åt den andra åsigten.

Till en början tror jag, att någon uppmärksamhet bör fästas dervid, att det kan uppstå tvetydighet och skiljaktiga meningar derom, huruvida ett företag är att hänföra till vanlig dikning eller till större vattenafledning. Sådana företag finnas nemligen, som stå just på gränsen mellan vanliga dikningar och större vattenafledningar, och i fråga om hvilka det icke så säkert kan på förhand afgöras, till hvilket slag de skola hänföras. Om man nu föreskrefve olika sätt att gå till väga vid de förberedande anstalterna, så kunde lätt hända, att just den omgång, man vill undvika, derigenom uppstår. I fall nemligen domstolen finner, att ett företag, som sökanden ansett vara dikning, bör behandlas såsom vattenafledning, så fattas det i lagen föreskrifna nödiga momentet af en förundersökning, och domstolen måste då återförvisa saken till sådan undersökning.

Vidare kan jag icke föreställa mig annat, än att, om en sakkunnig utredning sker, och de skäl framläggas, på grund af hvilka hvarje i företaget intresserad delegares bidrag bestämmes, mängden af de intresserade, fastän de äro partiske, skola kunna inse billigheten af de framlagda skälen och således icke draga målet under domstols vidare pröfning, ehuru jag visserligen vill medgifva, att det finnes många sådana naturer, som den förre talaren ansåg vara de allmännast förekommande

här i Sverige och som vilja gå alla instanser igenom. Dessutom torde ganska få fall förekomma, i hvilka, då tvist om dikning kommit till Rätten, denna, så framt icke en teknisk undersökning föregått, finner sig kunna afgöra tvisten utan att taga kännedom om saken på stället, och Rätten måste således utsätta saken till syn å stället. Således skulle då ingenting vinnas derigenom, att undersökning icke skett förut. Genom den föreskrift, som förslaget innehåller, att en synnämnds utlåtande får gå i verkställighet under vissa vilkor, äfven om saken instämnes till domstol, synes mig också, att all fara är förebyggd, att onödigt uppskof skulle föranledas genom det stadgande om förundersökning, som det Kongl. förslaget innehåller. För min del anser jag det vara en af detta förslags största fördelar, att det stadgar, att vid alla dikningsföretag, af hvilka många äro intresserade, arbetet icke sättes i verket, utan att en fullt sakkunnig och planmessig utredning förefinnes och förslag i ämnet blifvit upprättadt. På dessa grunder anhallar jag om bifall till förevarande paragraf sådan den förekommer i Utskottets förslag, öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts proposition.

Lagförslag om
dikning m. m.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen oförändrad och dels paragrafens antagande med den förändrade lydelse, Herr *Ribbing* i sin reservation föreslagit; framställes proposition på bifall till paragrafen oförändrad och besvarades med ja.

§§ 28 och 29.

Biföllos.

§ 30.

Herr Jöns Pehrsson: Denna paragraf anser jag vara till sin princip en af de viktigaste i hela lagförslaget. Den är viktigare än 2 § som vi i går återremitterade. Denna paragraf frångår den princip, som gamla lagen i 1824 års förordning stadgar, att vattenverksegare vid sådan undersökning eger rätt att kalla gode män eller ombud, som tillse, att hans rätt icke må förnärmas. Denna rätt har nu både Kongl. Maj:t i sitt förslag och Utskottet i detta betänkande borttagit, ehuru Landbruksakademien förordat dess bibehållande. Det kan icke döljas för den, som vill se saken opartiskt, hvilket man möjligen icke tilltror mig, då jag är såväl vattenverksegare som jordegare, att det antagande ligger nära till hands, att en sådan förrättning icke kan aflöpa fullt opartiskt, då sökanden för det första har i sin makt att vidtala en sådan förrättningsman, som han vet är böjd för hans förslag, samt denne och sökanden hafva öppen rätt att taga sådana gode män, som äro gynnsamt stämnda för företaget. Det är då verkligt att frukta att en sådan förrättningsman och sådana gode män icke kunna vara fullt opartiska och icke till sitt rätta värde vilja uppskatta vattenverk, som hindra det af sökanden önskade företaget. Såsom korrek-

Lagförslag om
dikning m. m.
(Forts.)

omtviv mot så beskaffade faror har man föreslagit, att Konungens Befallningshafvande skulle tillsätta en tredje god man, men jag hemställer till litet hvar, hvad denne skulle kunna uträtta, om förrättningsmannen och de af sökanden valde gode männen hafva en med hans olika uppfattning. Som sagdt, jag tror, att detta är en bland de mest maktpåliggande frågor i hela förslaget, och jag tror mig kunna säga, att erfarenheten ådagalagt att sådana korrektiv, som 1824 års förordning stadgar, äro alldeles nödvändiga, ty derigenom att parterna å ömse sidor och Konungens Befallningshafvande hafva ungefär lika mycken makt att bestämma i sådana frågor, förekommas mer än en gång sådana företag, som eljest mången gång visat sig ruinerande äfven för sökanden sjelf. Vål ser jag af betänkandet, att af Utskottets ledamöter icke mer än en enda reserverat sig mot denna paragraf, men jag hemställer, om icke Landtbruksakademiens mening borde tillmätas någon betydelse i saken, och vi böra äfven betänka, att det ofta inträffar, att domstolar icke kunna slita en tvist utan att anlita så kallade gode män, dervid hvarje part berättigas att utse en och de sålunda valde den tredje. Derigenom kan lätt hända att vid sådana frågor som dessa domstolen slutligen kommer till det resultat, att den nödgas tillgripa den kompromissrätt, som man gjort sig så mycken möda att borttaga.

Det kan väl ej vara synnerligen upplysande att höra talas om enskilda förhållanden, men jag har haft den olyckan att blifva indragen i många vattentvister, deribland en, som gälde mitt vara eller icke vara. Denna tvist uttänjdes i 11 år, och resultatet blef, att jag fick behålla mina verk och dambyggnader. Annars hade jag varit totalt förlorad. Men hade jag icke fått hafva någon målsman i denna tvist, är svårt att veta, huru det gått. Sådana förhållanden kunna ju naturligtvis uppstå vid många tillfällen, och jag hoppas, att Riksdagen icke skall vilja alldeles blottställa vattenverksegarne för att icke på något sätt kunna få sin rätt bevakad vid dylika undersökningar. Vål har man det korrektivet, att, om man icke nöjes med en sådan förrättning, det skall blifva ytterligare syn och ytterligare undersökning, men dermed blir saken än vidare utdragen på tiden.

På dessa skäl anhåller jag om återremiss af denna paragraf i förhoppning, att Utskottet må vara oförhindradt att vidtaga de ändringar äfven i andra paragrafer, som kunna påkallas. Jag vill icke bestämdt påstå, att det skall behövas fullt så många gode män som 1824 års förordning föreskrifver, men jag tror att det icke skadar särskildt vid mera omfattande företag.

Jag anhåller om återremiss af paragrafen.

Herr von Gegerfelt: Utan att vilja medgifva rigtigheten af den siste talarens påstående, att denna paragraf är en af de viktigaste i hela lagförslaget, är jag dock fullkomligt ense med honom derom, att det ligger stor vigt på att undersökningsförrättarne äro fullt opartiske; men detta mål synes mig kunna vinnas på ett ofantligt mycket bättre sätt genom den föreslagna åtgärden, än derigenom att parterna finge utse hvar sin god man och desse den tredje. Enligt

förslaget skola båda parterna höras öfver det förslag till förrättnings-Lagförslag om man, som sökanden afger, och Konungens Befallningshafvande får dikning m. m. efter pröfning af de skäl, som å ömse sidor anföras, utse den förrättningsman, som befinner lämplig. Denna person, som således måste anses fullt opartisk, eger att utse biträdande gode män, hvilka följaktligen, om han sjelf såsom vederbör fullgör sin pligt, äfven måste anses vara fullt opartiska. Det är dessutom att märka, att förrättningsmannen vid utseendet af dessa personer är inskränkt till personer, som redan af menigheterna vunnit förtroende att verkställa grannliga förrättningar, nemligen ledamöterna i egodelningsrätten eller gode männen vid landtmäteriförrättningar. Om deremot parterne skola kalla hvar sin god man eller flere sådana hvar, komma, enligt hvad erfarenheten i allmänhet ådagalagt, hvar och en sådan god man att anse sig böra stå på dens bästa, som valt honom, och det blir då den tillkallade tredje gode mannen, som kommer att afgöra saken. Jag tror icke, att en så sammansatt rätt kan anses opartisk. Den kan vara en nödfallsutväg, då en domstol har att afgöra ersättningsfrågor, som mera bero på enskildt godtfinnande än på objektiva grunder. I andra fall tror jag ej, att denna utväg bör anlitas.

Som jag sålunda anser det föreslagna sättet att tillsätta förrättningsmän vara högst lämpligt, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle helst velat undgå att tala om sättet för förrättningsmans utseende, men det kan icke döljas, att sådana kunna utses, som icke äro fullt opartiske. För det första heter det väl, att förslaget skall kungöras i kyrkan för den eller de församlingar, der jord eller vattenverk, som saken kan angå, är beläget, men om också den, som har egendomar på skilda trakter, har förvaltare på de olika egendomarne, kan mycket lätt hända att denne icke är i kyrkan en helgedag, då sådan kungörelse uppläses, och ej heller på annat sätt får kännedom derom, och egaren går då miste om fördelen att yttra sig öfver förslaget till förrättningsman. Vidare är fältet för gode människors väljande så vidlyftigt, att förrättningsmannen icke har svårt att finna dem, som han vet stå på hans och sökandens sida. Stadgandet om kompetensvilkoren för dessa gode män är således intet korrektiv i afseende på deras opartiskhet, ty de må hafva vunnit vederbörande menighets förtroende och vara förtjenta deraf, så kan dock förrättningsmannen leda dem efter sin vilja genom att framställa saken på ett ensidigt sätt, i synnerhet då jord- eller vattenverksegare icke har något ombud, som kan vederlägga och motsäga förrättningsmannen. Sådana frågor som till exempel hvad en jord i sitt nuvarande skick afkastar, huru mycket det kostar att dika, att plöja eller att odla denna jord för att få den i kultiveradt skick, sådana frågor kunna framställas på ett så ensidigt sätt, att gode männen med bästa vilja i verlden icke kunna bilda sig ett opartiskt omdöme, då ingen är tillstädes och framdrager skälen å den motsatta sidan.

Vidare kan äfven Konungens Befallningshafvande med bästa vilja i verlden misstaga sig i afseende på förrättningsman, och jag omtalade i går att sådant hände mig en gång, och hade jag icke haft min gode

Lagförslag omman, tror jag säkerligen, att det gått ganska illa för mig. Sjelfva
 dikning m. m. principen är sådan, att man vill göra vattenverksegare alldeles rätts-
 (Forts.) löse genom att främtaga dem den rätt att kalla god man, som 1824
 års förordning stadgar; och vi måste komma ihåg, att man icke heller
 i detta förslag inrymt rätt för en vattenverksegare att exproprierade en
 liten jordrymd, som anses lida skada af hans verk.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Tal-
 mannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den
 förevarande paragrafen, dels återremiss deraf, framställes propositioner
 på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja jemte
 åtskilliga nej och den senare med många nej jemte åtskilliga ja;
 hvarefter proposition på bifall till paragrafen förnyades, och då der-
 vid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarades ja hafva varit
 öfvervägande.

Herr *Jöns Pehrsson* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 30 § i Lag-Utskottets förslag till lag om dik-
 ning, röstar

Ja;

Den, det ej vill,

Nej;

Vinner nej, återförvisas paragrafen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva
 utfallit sålunda:

Ja — 59.

Nej — 18.

§§ 31—46.

Bifollos.

§ 47.

Herr *Jöns Pehrsson*: Ehuru jag i voteringen icke fick med mig
 så många som de aderton i Svenska Akademien har jag dock icke
 tappat modet, utan hoppas ännu kunna i någon mån göra min åsigt
 gällande. Uti den nu föredragna paragrafen mätte väl ett förbiseende
 egt rum, då en sådan oegentlighet förekommer som stadgandet, att
 om rösterna äro å ömse sidor lika, den mening, som förrättningsman-
 nen biträder, skall vara den gällande. Vi hafva förut sett, att i vissa
 fall skall syn förrättas af tre gode män jemte förrättningsmannen.
 Om då två gode män stå på den ena sidan och den tredje gode man-
 nen samt förrättningsmannen på den andra, frågas: hvem skall slita
 tvisten? Jag hemställer till Utskottet att svara härå.

För min del tror jag, att så maktpåliggande ärenden kunna före-

komma, att tre gode män är ett för ringa antal, och jag hoppas, att Utskottet ännu skall finna någon utväg att få detta antal ökad. Men, såsom jag visat, kunna enligt förevarande paragraf fall förekomma, då det blifver en omöjlighet att skilja emellan synemännen. Det är sant, att det heter, att den mening skall gälla, hvilken förretningsmannen biträder; men det blifver då mängen gång han och en af de gode männen som bestämmer beslutet emot de två andre gode männen.

Jag vill icke framställa något yrkande, utan har endast ansett mig böra fästa uppmärksamheten derpå, att det i många fall kan blifva svårt att få ett verkligt afgörande beslut.

Herr von Gegerfelt: Då den siste talaren icke gjort något yrkande, så skulle jag icke behöfva besvara den fråga, han framställt, men vill dock härom yttra några ord.

Nu förevarande paragraf handlar icke om synemännens antal och följaktligen hör frågan om förstärkning af detta antal icke hit. Hvad åter angår afgörandet af frågor enligt stadgandet i denna paragraf, så går detta mycket lätt för sig, ty principen är här densamma som den, hvilken tillämpas i hvarje domstol och hvarje kollegialt verk, nemligen att då flera röster till lika antal stanna emot hvarandra, är ordförandens röst afgörande.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§§ 48—65.

Biföllos.

§ 66.

Herr Widmark: Då Kammaren icke behagade fästa afseende å mitt yrkande vid föredragningen af den 23 §, borde jag måhända deraf hafva hemtat den lärdom, att jag skulle underlåta att vid denna paragraf yrka bifall till min reservation. Men förhållandet är här icke alldeles enahanda och det skäl, som anfördes emot en förändring af 23 §, gäller icke här. Det sades nemligen, att det vore svårt att afgöra, hvad värde ett vattenverk kunde hafva före och efter det kostnader blifvit derå nedlagda; men detta skäl bortfaller här, ty här är fråga om kostnader, som blifvit gjorda efter det egendomen blifvit i sitt primitiva skick värderad, och på grund af detta särskilda förhållande anhåller jag om återremiss af denna paragraf.

Herr von Gegerfelt: Mig förefaller det, som om samma förhållande egde rum i fråga om den nu förevarande paragrafen som beträffande 23 § och att, då den sistnämnda paragrafen blifvit godkänd, äfven denna bör vinna Kammarens godkännande, hvarom jag värdsamt anhåller.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande

Lagförslag om paragrafen, dels återremiss deraf, framstälde Herr Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte (Forts.) ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§§ 67—75.

Biföllos.

§ 76.

Herr Rylander: Jag är icke bland dem, som vilja pålägga allmänheten någon tvångströja, men det oaktadt kan jag ej undgå att finna, att Utskottet gått allt för långt, då det lemnat en jordegare ett helt års frihet efter arbetets fullbordande att begagna den i nu föredragna paragrafen omförmälda afsägelserätt. Huru skulle icke ett sådant stadgande blifva en hämsko på vårt jordbruk och särskildt de arbeten, som här afses! Är det möjligt, att ett sådant beslut skulle kunna blifva fattadt? Det kan icke befinnas riktigt, ty det skulle alldeles förstöra de andra förbättringar, som med denna lag skulle vinnas. Hvem vågar sätta i verket ett jordförbättringsföretag, då alla deltagarne deri med undantag endast af dem, som framkallat detsamma eller anslutit sig till dem, ega rätt att afsäga sig all delaktighet i företaget så långt efter dess fullbordande, att man derförinnan fått se, om det bär sig eller icke. För min del önskar jag visserligen afsägelserätt, men ej att den skall få utöfvas så långt efter företagens fullbordande, och i syfte att denna tid måtte blifva förkortad, yrkar jag återremiss af den nu förevarande paragrafen.

Herr Jöns Pehrsson: Lika med den föregående talaren undrar jag, om icke Utskottet så väl som Lagberedningen och Kongl. Maj:t i afseende å nu förevarande fråga begått ett ganska stort misstag. Man kan lätt tänka sig, att ett större företag kommer till stånd på ansökan af endast några få, liksom att desse söka statsanslag och äfven till en början mäktat ställa säkerhet derför. Men huru skulle det gå, om sedan arbetet blifvit färdigt och visat sig förorsaka stora förluster, alla deltagarne med undantag af sökandena och dem, som med desse instämt, skulle ega rätt att afgå? Jag förfäktar ifrigt afsägelserätten, men jag kan icke förlika mig med, att denna rätt skall stå deltagare öppen så långt efter det arbetet afslutats, som här blifvit föreslaget. Jag tror, att man skulle kunna välja någon annan tid, t. ex. då undersökningarne och kostnadsberäkningarne äro verkställda eller något dylikt, så att man på papperet kan se om företaget har utsigt att vinna framgång. Jag biträder yrkandet om återremiss.

Herr von Gegerfelt: Frågan om tiden för afsägelserättens utöfvande har varit föremål för långa och många förhandlingar inom Utskottet, och äfven den mening har låtit höra sig, att densamma, sådan den nu är föreslagen, vore för lång. Å andra sidan har då gemäلتs, att skyldigheten att låta sig intvingas i ett företag vore af så grannliga beskaffenhet, att en långt utsträckt afsägelsefrihet väl borde

förefinnas; och betydelsen af denna frihet skulle väsentligen förringas, om ej erforderlig tid lemnades att bedöma företagens lämplighet. Det är deras affär, som påyrka företaget och med dem göra gemensam sak, om de skulle misstaga sig härutinnan; men i afseende på dem, som mot sin vilja ställas i valet mellan att ingå i företaget eller afstå sin lagligen förvärfvade jord, förefinnes ett helt annat förhållande. Ett korrektiv för sådan intvingad deltagares dröjsmål att bestämma sig finnes för öfrigt i den honom åliggande skyldigheten att till dess han afsagt sig delaktighet i företaget tillskjuta medel till bestridande af erforderliga kostnader; och sannolikt finner han med sin fördel öfverensstämmande att icke begagna den långa afsägelsetiden för att derigenom undgå att förskotta kostnaden. Skulle man vilja bestämma en kortare tid från det företaget blifvit fullbordadt, möter den svårigheten, att det icke alltid kan bedömas, när företaget är färdigt. Enligt detta förslag åter erfordras endast att bestämma, under hvilket år arbetet blifvit afslutadt. För min del vill jag icke neka att tiden kunnat sättas kortare, men yrkar emellertid bifall till förslaget.

*Lagförslag om
dikning m. m.*
(Forts.)

Friherre Hamilton: Till hvad den föregående talaren yttrade till försvar för det nu framlagda förslaget ber jag att få tillägga, att stadgandet, det man skulle ega rätt till afsägelse ända till utgången af kalenderåret näst efter det, under hvilket företaget blifvit fullbordadt, har sin grund deri, att vid företag, sådana som afledning af vatten ur mossar, kärr och annan vattendränkt mark eller uttappning af sjöar, man icke kan skapa sig någon föreställning om företagens resultat förr än åtminstone en sommar och en höst fått förflyta efter dess fullbordande. Om nu ett arbete af ifrågavarande beskaffenhet avslutas i November eller December ena året, kan jag ej veta hvad inverkan på marken det skall hafva förr än nästa höst, till hvilken tid jorden hunnit sätta sig åtminstone något, och förr kan jag heller icke förvissa mig om sannolikheten af att arbetet skall medföra den åsyftade befrielsen från vatten, något, hvarom jag på förhand icke kan bilda mig någon bestämd öfvertygelse. Väl är det sant, att marken äfven derefter kommer att sätta sig och sjunka, så att för ett afgörande bedömande af företagens nytta icke ens den föreslagna tiden är tillräcklig, men den är dock så lång, att man kan skapa sig ett något så när tillförlitligt omdöme om fördelarna af företaget. Att tvinga en jordegare, som icke påyrkat företaget, att tidigare bestämma, om han vill deri deltaga, anser jag hårdt och obilligt och yrkar därför bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Hvad Lag-Utskottets ordförande antydt om nödvändigheten att deltaga i kostnaden, kan icke vara något absolut korrektiv för en jordegare att på förhand begagna sin afsägelserätt, för så vidt han ej är fullkomligt medellös; ty för sökandena kvarstår i allt fall förpligtelsen att betala åter hvad af andre förskotterats. Jag vill icke tvista med den siste ärade talaren, men det vågar jag säga, att den, som känner sin jords beskaffenhet, icke bör hafva svårt att på förhand bedöma, om ett jordförbättringsföretag verkligen kan löna sig eller icke, och ett stöd för min åsigt har jag dessutom

Lagförslag om i gällande lag, der, efter hvad jag tror, rättighet till afsägelse icke förefinnes efter det arbetet blifvit fullbordadt. Då jag förut så ifrigt försvarat vattenverksegarnes rätt, vill jag nu upplysa, det jag lika ifrigt kämpat för deras rätt, som önska afledning af vatten, då nemligen skäl dertill varit; och på deras sida står jag äfven nu, ty jag tror, att med en så vidsträckt afsägelse rätt, som här är föreslagen, större företag i många fall skulle omöjliggöras. Vill emellertid Utskottet och Kammarerna icke fästa afseende vid min mening, har jag dock uttalat den och förblir derved, i det jag nu fortsätter mitt yrkande om återremiss.

Herr Tornerhjelm: Jag kan icke neka till, att jag biträder den här uttalade åsigten, att den medgifna afsägelse tiden är mycket lång. Företag, hvarom här är fråga, kunna derigenom blifva föremål för spekulation; och har jag i andra affärer rätt att, sedan jag gått in deri, draga mig från affären då jag märker, att den ej bär sig? Det vore en stor fördel och mången, som kommit in i svåra affärsförhållanden, skulle hafva stor anledning att glädja sig, om han på sådant sätt finge draga sig tillbaka. Så skulle emellertid blifva förhållandet här. Man uppgör storartade beräkningar och under de vackraste auspicijer börjas ett företag. Några få draga fördel af det, men i följd af, att jag är strandegare, blir jag skyldig att deltaga i arbetet och får under dettas lopp förskjuta kostnaden. Företaget fullbordas. Ar det godt och motsvarar förhoppningarna, stannar jag kvar i det; men om det för mig icke medför förespeglade fördelar, begär jag återbekomma mina penningar och drager mig tillbaka; och det kan sålunda hända, att några få stora strandegare, som hafva största fördelarna af företaget, till slut få stå för det i sin helhet, något, som de ej kunna veta förr än ett år efter företagens fullbordande. De kunna ju då lätteligen blifva ruinerade, om kostnaden är större än fördelen. För min del anser jag det ifrågasatta stadgandet innebära en ganska stor orättvisa och yrkar fördens skull återremiss af paragrafen, på det att Utskottet måtte taga densamma i förnyadt öfvervägande. Jag anser visserligen riktigt hvad Friherre Hamilton sade, eller att ett år måste förflyta innan man kan se företagens inverkan på marken, men jag vill å andra sidan, att man icke skall komma till full visshet derom, innan man nödgas bestämma sig; och jemväl på denna grund yrkar jag återremiss.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Frågan om den lämpligaste tiden, inom hvilken afsägelse skall ske, kan naturligtvis icke med någon absolut visshet afgöras. Nu föreliggande förslag har emellertid, i öfverensstämmelse med Lagberedningens förslag, antagit, att samma tid borde gälla för afsägelse rättens utöfvande, som i 61 och 62 §§ blifvit bestämd för anmälan om erhållande af ny och slutlig uppskattning af vunnin jordförbättrings värde, eller utgången af kalenderåret näst efter det, under hvilket företaget fullbordats. Har man nu ansett, att sådan uppskattning icke med full tillförlitlighet kan ske, utan att dertill lemnas nämnda tid, lär väl också vara billigt, att den, som eger afsägelse rätt, får för utöfvandet af denna rätt åt-

njuta samma tid, som erfordras för att komma under fund med före-Lagförslag om tagets verkliga nytta på jorden. Det är sant, att åtskilliga svårig- dikning m. m. heter derigenom kunna uppstå för dem, som sökt företaget, men den försigtige får därför söka att vid de förberedande öfverenskommelser, som i författningen förutsättas, förmå de jordegare, som önska framgång åt företaget, förklara sig instämma i ansökningen, och då är afsägelse-rätten för dem afskuren. Lagberedningen motiverar sitt förslag i denna del sålunda: »Att för afsägelsen en viss tid och en viss form bör föreskrivas, ligger för öppen dag. Saknaden af en dylik föreskrift i 1824 och 1841 års förordningar har ofta föranledt rättegångar, deri domsluten utfallit ganska olika. Sålunda hafva skiljaktiga meningar yppats bland annat derom, huruvida en jordegare är pliktig att, redan då frågan om företaget väckes och dervid påstående om hans deltagande i kostnaden framställes, afgifva bestämd förklaring att han vill eller icke vill deri deltaga, eller om han ej behöfver meddela ett sådant förklarande förr än då, efter företagets fullbordan, fråga uppstår om afträdande af den jord, som svarar emot hans båtнад af företaget. Beredningen har antagit, att det icke skäligen bör åläggas jordegare att i omförmälda hänseende afgifva en bestämd förklaring förr än efter arbetets fullbordan och sedan han haft tillfälle att åtminstone under en sommar iakttaga företagets inverkan på jorden. Genom att bestämma tiden för afsägelsen alltför knapp, tvingas jordegaren att för sin säkerhet göra afsägelse äfven i fall då sådant kunnat uteblifva, om han haft bättre rådrum; och utan tvifvel är det för honom sjelf liksom för alla andra i företaget intresserade bäst, om afsägelsen kan undvikas». På dessa skäl anhåller jag om bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Rylander:

Grefve Mörner, Oscar: Inom Lag-Utskottet yrkade jag visserligen på, att denna afsägelse-tid skulle förkortas; men förhållandena äro nu helt annorlunda. Då hade jag fria händer och kunde samtidigt kasta blicken på den 61 § och yrka jemkning i der förekommande tidsbestämmelse, men på den punkt saken nu befinner sig, har jag intet annat att göra än att yrka bifall till Utskottets förslag. Det måste finnas konsekvens i en lag och då, på sätt Herr Statsministern nyss anmärkt, den redan godkända 61 § lemnar ett kalenderår näst efter det, under hvilket arbetet fullbordats, för sökande af slutlig uppskattning af jordförbättrings värde, bör i öfverensstämmelse härmed samma tid gälla för afsägelse-rättens utöfvande. Kan detta stadgande föranleda dertill, att man, innan man inlåter sig på större företag, söker komma öfverens med sina grannar, vore visserligen en stor fördel vunen; och icke skulle deri ligga något hinder för landets odling, utan tvärtom skulle företagen blifva säkrare och bättre, grundade mera på allmän billighet än på tvång.

Att återremittera paragrafen vill jag verkligen afstyrka. Jag är, hvad jag redan ofta förklarar, icke vän af återremisser och vid denna paragraf är det dessutom alldeles icke behöfligt, ty vill man ändra paragrafen, är det snart gjordt. Vill man, att afsägelse-tiden skall för-

Lagförslag om kortas till ett halft år, kan ju i stället för: »sist före utgången af kalenderåret näst efter etc.» insättas: »sist före utgången af sex månader näst efter etc.» eller, om man ej heller vill hafva denna tidrymd, hvilket annat månadstal som helst. Men nog är det orimligt att icke vilja lemna dem, som hafva afsägelserätt, någon väsentlig tid för att utröna, huru arbetet verkar på deras mark, utan att vilja tvinga dem att redan under vintern yttra sig deröfver.

De, som nu yrka ändring, kunna — tycker jag — göra sig besvär att formulera sitt yrkande, hvilket är så lätt att det mycket väl kan ske här och ej kräfver någon verksamhet af Lag-Utskottet; och kunna de icke åstadkomma en sådan formulering, är saken för dem så dunkel, att de icke böra göra något yrkande alls. — Jag yrkar att paragrafen måtte i oförändradt skick antagas.

Herr Jöns Pehrsson: Det finnes en stor princip uttalad i denna paragraf, om nemligen tiden för afsägelserätten blir så långt utsträckt som Utskottet föreslagit, och det är den principen, att intet företag, som sedermera visar sig olämpligt och förlustbringande, skall kunna framtingas af en eller ett par personer, som uppträda såsom sökande. Många exempel skulle kunna anföras derpå, att företag på detta sätt blifvit framtingade, som icke medfört något gagn, och de herrar, som länge suttit i Riksdagen, minnas nog, att det några gånger väckts motioner i Riksdagen om understöd till sådana förbastade företag. Om man nu, såsom jag anser rättast, skulle vilja låta afsägelserätten träda i kraft, när beräkning verkstälts öfver ett företags sannolika utgång, så blefve förhållandet sådant, att den, som då icke begagnade sig af denna rätt, vore lika bunden som de öfriga. Jag tror, att detta är en så maktpåliggande fråga, att ju mera man tänker derpå, desto svårare förefaller det att antaga Utskottets förslag, så framt man vill hafva en lagstiftning i detta ämne. Det ligger ju så nära till hands, att, då man ser att ett företag icke kan bära sig, afsäga sig båtnaden deraf, och då skulle kanske blott några få kvarstå, som sedan lätt — oakadt de kunna haft godt uppsåt med företaget — kunde blifva alldeles ruinerade, så att, huru man än vill betrakta saken, är denna paragraf likväl mycket vigtig. Hvad angår det som blifvit sagdt derom, att man skulle behöfva en sommar och en höst för att kunna bestämma sig, så ber jag om ursäkt för att jag säger, att de, som yttrat detta, måtte hafva allt för ringa praktisk erfarenhet i dylika saker. Vid sjösänkningar åtgå nemligen 3 eller 4 år för att kunna se, hurudan botten är, så att i det afseendet räcker icke ens den af Utskottet föreslagna långa tiden af ett år; men då det är fråga om att odla kärr eller mossar, så bör väl ingen vara så litet hemmastadd i jordbruksförhållanden, att han icke på kortare tid, än som här föreslagits, kan bedöma, hurudan jorden är till sin beskaffenhet och hvilken fördel på grund deraf bör kunna väntas af företaget.

Jag yrkar därför fortfarande återremiss af denna paragraf.

Herr von Möller: Jag kan icke finna någon fara för jordbrukets och odlingens framåtskridande i vårt land, om denna paragraf bifalles. Här tillåtes icke rätt till afsägelse åt den, »som företaget

sökt eller enligt 37 § är att såsom sökande anse eller i målet fört talan, som enligt 3 och 15 §§ föranledt större anläggning än sökanden åskat». Det är således endast de, som nästan tvungits att ingå i ett företag på grund af att de möjligen väntat fördelar deraf, det är blott dessa personer, som, när de finna, att företaget icke har åvägabragt den vinst, som man hade förespeglat dem, hafva rätt att afsäga sig båtnaden af företaget, och deri torde icke ligga någon orättvisa. Af dem som hafva sökt företaget, som hafva verkat för dess åvägbringande, bör man väl kunna vänta, att de hafva låtit göra sådana undersökningar, att de med säkerhet veta hvad man kan hafva att vänta; men om så icke skett, om en undersökning skett lättsinnigt, såsom det ofta har händt, i det man till exempel trott sig hafva lerbotten, då det i stället varit sand och grus, såsom vid Tåkerns sänkning, är det då mer än rätt och billigt att den, som genom falska förespeglingar blifvit inlockad i företaget, berättigas att tråda tillbaka, när han finner, att undersökningen icke blifvit gjord med tillräcklig omsorg? Hvad sedan frågan om tiden för afsägelsen beträffar, så torde det vara nyttigt att den icke bestämmes för kort, och jag tror för min del, att Utskottets förslag i detta afseende är godt. Jag har också — efter som flera andra talare åberopat sin erfarenhet — varit med om ett större vattenaftappningsföretag, hvarigenom det vans omkring 800 tunnland jord, men en stor del af denna jord var af den beskaffenhet, att omöjligen någon, genast efter företagens afslutande, skulle hafva kunnat säga, hvad värde jorden hade. Att således stadga, såsom här säges, att »afsägelsen skall, för att giltig anses, sist före utgången af kalenderåret näst efter det, under hvilket företaget blef fullbordadt, anmälas . . .», synes mig verkligen vara ganska välbetänkt, och den tiden anser jag icke vara för kort. Man har då, såsom en talare på östgötabänken sade, åtminstone en sommar att se sig före, i hvilken mån marken genom en afdikning kan förbättras, och om han då finner, att någon större fördel icke kan väntas af ett dylikt företag, så må han begagna sig af denna afsägelse rätt. Men efter ett års förlopp kan man sannolikt säga, om det lönar sig att odla jorden eller icke, och kan man icke göra det, så har man icke mycket tänkt sig för.

Jag kan därför icke annat än förena mig med Grefve Mörner och yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Jag är till största delen förekommen af den siste ärade talaren. Såsom hufvudskäl mot ifrågavarande stadgande har blifvit anfördt, att detsamma skulle motverka möjligheten af större odlingsföretag. Jag ber då blott att få erinra, att om de, som vilja åstadkomma sådana företag, sjelfve äro så tveksamme om fördelarne deraf, att de icke våga begagna sitt vitsord utan att förvissa sig om, att alla de öfrige eller åtminstone flertalet af dem också skola delta i företaget, då är det rätt lyckligt, om de icke få begagna detta vitsord. Äro de åter fullt säkra om företagens framgång eller åtminstone anse sig fullt säkra derom, då utgör denna ovisshet säkerligen icke något hinder för företagens utförande. Antingen måste man väl ålägga hvar och en att på förhand bestämma sig, om han vill ingå i företaget eller icke, eller också, om man vill lemna honom tid att betänka

Lagförslag om sig, måste den tiden vara så lång, att han derunder kan på erfarenhet
dikning m. m. grunda sitt beslut. Att den tid som här föreslagits, såsom en ärad
 (Forts.) talare yttrat, är så kort, att den icke är tillräcklig för att bilda ett
 säkert omdöme i detta fall, det kan omöjligen vara något skäl att
 ytterligare förkorta denna tid. Jag yrkar därför fortfarande bifall till
 Utskottets förslag.

Herr Tornerhjelm: Jag är icke öfverbevisad af hvad den siste talaren yttrade. Hufvudskälet, som blifvit anfördt mot afsägelse-rätten, är, att många stora odlingsföretag derigenom skulle tillbakahållas, hvaraf landet skulle komma att lida. Den siste talaren sade, att om de, som sökt företaget, äro så tveksamme om dess framgång, är det mycket bra, om det icke blir något af dermed; men det är ju naturligt att, om man också är fullt öfvertygad om, att företaget skall lyckas, man likväl kan blifva tveksam, om man skall våga företaget, då man kanske kommer att stå der ensam efter årets slut. Har man åter den förhoppningen, att andra skola gå med i mån som de kunna hafva fördel deraf, då kan man ju med lugn våga företaget. Här är en fördel, som de öfrige också hafva, såsom Hans Excellens Herr Statsministern har yttrat, men just sedan denna uppskattning är gjord, då kan jag ju se, huru stor del tillkommer mig. Det är visserligen sant, såsom en talare på hallandsbänken sade, att man icke, förr än arbetet är färdigt, kan se, om det är ler- eller sandbotten, men jag kan väl icke gerna fordra, att jag skall hafva den stora fördelen att allt ligger i öppen dag, då jag gör mitt val mellan att ingå eller icke ingå i företaget. Det vore ett egendomligt sätt att gå till väga, om man på det sättet skulle lägga hela fördelen på den ena sidan. En talare har yttrat, att det icke vore nog att hafva några månader på sig; men enligt detta förslag skulle man ju hafva alla årstiderna, både sommar, höst, vinter och var att betänka sig, och det anser jag vara för mycket. Jag tror, att detta skulle mycket försvåra och kanske omöjliggöra de stora odlingsföretagen, och vidare tror jag, att de personer, som gå in i sådana företag, riskera hela sin välfärd, då de icke veta, huru många som komma att draga sig tillbaka. Det ligger därför, enligt min tanke, i detta förslag en stor orättvisa mot de personer, som vilja söka sådana företag, och jag anser, att man mycket väl kan bestämma en kortare afsägelse-tid, till exempel 2 eller 3 månader sedan företaget blifvit fullbordadt. Dessutom tror jag, att man vid den praktiska tillämpningen af Utskottets förslag ofta skulle stöta på stora svårigheter. Jag förenar mig därför med dem, som yrka återremiss.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Jag vill fästa Kammarrens uppmärksamhet på, att en omarbetning af denna paragraf måste ske i följd af det beslut, som i går fattades angående 2 § af detta lagförslag, då det medgafs Utskottet rätt att, utan afseende på hvad som kunde beslutas angående de öfriga paragraferna, deri föreslå de ändringar, som kunde föranledas af en omarbetning af § 2. Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten derpå, att det måste vara olika förhållanden, som tagas i betraktande, då man bedömer dikningsfrågor och då man bedömer öfriga hit hörande frågor, vare sig sjösänkningar eller

torrläggning af myrar och kärr. Jag föreställer mig, att, då ett dik-^{Lagförslag om}
ningsarbete är utfördt, det icke fordras så lång tid för att bedöma ^{dikning m. m.}
dess verkan, som då det är fråga om torrläggning af myrar och kärr, (Forts.)
och jag hemställer därför, att tiden för afsägelse i fråga om diknings-
företag måtte bestämmas kortare än då det gäller andra slags torrlägg-
ningsarbeten. I detta syfte får jag vördsamt yrka återremiss och före-
slå en afsägelsetid af 2 månader för dikningsföretag, i likhet med hvad
åtskilliga reservanter påyrkat.

Herr Ribbing, Sigurd: Till de skäl, som af flera talare blifvit an-
förda för bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets i denna punkt dermed
öfverensstämmande förslag i § 76, ber jag att blott få lägga några korta
anmärkningar. En ärad talare har sagt, att i denna paragraf en stor
princip finnes uttalad, och det erkänner jag: det är nemligen den stora
principen af billighet mot dem, som, i händelse att afsägelserätt icke fun-
nes, genom att tvingas gå med i dylika företag skulle komma att riskera
sin ekonomiska existens. Om man i allmänhet anser rätt och billigt, att
under vissa förhållanden tvångsrätt finnes, att nödga en till deltagande i
dikning, då bör man likväl icke utsträcka denna tvångsrätt längre, eller
göra följderna af den svårare, än som för det ifrågavarande ända-
målets vinande anses nödvändigt; utsträcker och tillämpar man tvångs-
rätten derutöfver, då kommer man i stället till den stora principen af
obillighet, eller att den ene under lagens skydd kan förtrycka den
andre. — Af flere talare har det mot medgifvande af den af Kongl.
Maj:t föreslagna tiden, innan man behöfde decidera sig, om man vill
deltaga eller afgå från företaget, blifvit anmärkt, att denna utsträck-
ning af tiden för afsägelserätt skulle hindrande inverka på landets od-
ling, emedan många personer, af fruktan för att andra slutligen skulle
begagna afsägelserätten, ej skulle våga börja större odlingsföretag.
Jag vill medgifva, att vissa odlingsföretag på detta sätt möjligen komma
att återhållas. Men jag frågar härvid: *hvarför* skulle den föreslagna
tiden för ifrågavarande rätt medgifvas? Jo, på det att icke de, som
hafva ett val att göra, måtte tvingas att välja med bindel för ögonen,
utan i stället måtte kunna se sig före, innan de fatta sitt beslut att
stå kvar, då vilkoret för att slippa att gå med dock är så pass svårt,
som att afstå en del af sin jord, hvilket man icke alltid kan vara sär-
deles böjd för. Då man i allmänhet bör hafva tid att betänka sig,
innan man väljer mellan två svåra alternativ, så har man velat göra
detta till motiv för lagstiftningen äfven i detta fall. Vill man åter,
enligt en talare, såsom motiv och ledande princip för lagstiftningen i
detta afeende uppställa *endast* landets största möjliga odling, utan
hvarje närmare begränsning, då är man inne på en väg, som i sina
konsequenser kan sluta vid den ståndpunkt, på hvilken Farao berättas
hafva stått vid sin behandling af Israels barn, för odlingen af Egypti
land. Det har vidare blifvit påstådt, att vid Kongl. Maj:ts förslag
fördelen och rätten blifvit lagda ensamt på den *ena* sidan, nemligen
på deras sida, som få afsäga sig. Jag vågar tvärt deremot påstå, att
fördelen redan början ligger på den *andra* sidan, och denna för-
del består deri, att den, som vill inleda ett företag, kan förelägga
andra att välja mellan att antingen gå med derom, eller afstå en del

Lagförslag om af sin jord. Att kunna sätta ett *sådant* alternativ för en annan, är redan en så stor fördel och rätt, att det icke torde vara någon fara för att skadan skall stanna på deras sida, som sökt företaget. Man har i sammanhang med det sist anförda sagt, att den eller de, som söka inleda ett företag, skulle riskera så mycket, om de andra få så stort rådrum att afsäga sig, som här är föreslaget. Ja väl, detta är en risk, men den risken bör den beräkna, som vill företaget, och det vore orättvist, om han skulle kunna tvinga andra att motsin vilja inlåta sig i ett företag, der mycket kan riskeras, utan att de ens få någon betänketid att välja mellan detta, eller att gå förlustiga en del af sin egendom. Det har yrkats, att de hafva tillräcklig betänketid, om de få uppskjuta med sitt beslut, till dess uppskattningen och planen för företaget blifvit uppgjorda, och det har påståtts af erfarne landtbrukare inom Kammaren, att den tiden bör vara tillräcklig för att bilda sig ett temligen säkert omdöme i saken. Derom vågar jag icke för min del yttra något, men jag vill deremot åberopa hvad två andra, såsom jag tror, också mycket erfarne landtbrukare, Herr von Möller och Friherre Hamilton, hafva yttrat i samma afseende här under diskussionen. De hafva nemligen förklarat sig hysa en alldeles motsatt åsigt eller att det *icke* är så fullkomligt säkert eller ens möjligt, att man, innan företaget kommit till utförande och förr än marken satt sig, skall kunna beräkna utgången af detsamma. Nog finnes alltid folk — det visar erfarenhet både vid odlings- och andra företag — som göra upp storståtliga förslag och förespeglningar om huru utmärkt och förträffligt det ena eller andra företaget skall blifva, och många hafva lockats af sådant att gå med, men utgången af sådana företag visar ofta, att de gjorda beräkningarna varit mera vackra än säkra. Och då jag nu tror, att de nyss citerade auktoriteter, jag tagit mig friheten att åberopa, i förevarande fall kunna vara rätt lika goda som de, hvilkas motsatta åsigt i denna fråga blifvit af mig omförmäld, så får jag för min del instämma med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Gahn: För min del tror jag icke, att någon skada för landets uppodling kommer att uppstå deraf, att dylika företag få mogna i opinionen hos de personer, som deri skola taga del, åtminstone så mycket, att öfvervägande antalet af deltagarne äro fullkomligt öfvertygade, dels att företaget icke kommer att kosta mera än att de få motsvarande fördelar deraf och dels att deras ekonomiska ställning är sådan, att de kunna bekosta detsamma. Jag håller således på den principen, att man icke på lagstiftningens väg bör söka att framtvunga sådana företag, innan öfvertygelsen är fullkomligt stadgad om deras nytta och fördelaktighet, utan man bör lemna de personer, som icke hunnit stadga sitt omdöme, en respittid för att betänka sig. Om den eller de personer, som hafva största fördelen af ett aftappningsföretag och på grund af jemförelsevis större insigt i sådana frågor äro fullt öfvertygade om att ett företag skall lyckas, så tillkommer det dem att äfven bibringa andra mindre erfarne jordbrukare samma öfvertygelse, understödja dem med penningförsträckningar, om det är sådana som

fattas, eller med ett ord söka undanrödja de farhågor och hinder, som hos öfriga egare af den vattendränkta jorden kunna förefinnas. *Lagförslag om dikning m. m.*

På detta sätt skall man utan tvifvel, vid alla klokt beräknade aftappningsföretag, komma så långt, att endast egarne till en relativt obetydlig areal blifva tveksamma, och då blir det ej heller någon risk för dem, som äro intresserade för företaget, att låta frågan om deltagande för dessa stå öppen till dess fördelarne verkligen äro bevisade. Afsägelserätt bör i detta fall enligt mitt förmenande medgifvas. — Om jag därför skulle göra någon anmärkning mot det af Utskottet framställda förslaget, så skulle jag göra det i den rigtningen, att jag vill hafva afsägelsetiden ännu längre utsträckt, eller till minst 2 år, ty, efter den erfarenhet jag har, kan man icke på så pass kort tid, som här föreslagits, fullt säkert bedöma verkningarna af ett större vattenaftappningsföretag. Det är icke allenast markens sättning, som bör afvaktas, utan äfven någon erfarenhet, om afloppsgravnen verkligen förmår undanhålla vattnet i beräknad mängd under olika nederbördsförhållanden med flera saker som på resultatet inverka.

Emellertid får jag för min del nu vördsamt yrka bifall till Lag-Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Evers: Då enligt mitt förmenande ordalydelsen i den föreslagna lagbestämmelsen är ett af de kraftigaste korrektiv mot omogna sjösänkingsföretags åvägbringande, skulle jag på det högsta beklaga, om Kammaren skulle afslå den lydelse, som här är angifven.

Jag har såsom delegare uti ett ganska stort sjösänkingsföretag kommit till erfarenhet, hvartill det kan leda, när personer intvingas i sådana företag. Då enligt denna paragraf den eller de, som sökt tillstånd till verkställande af arbetet, icke kunna få begagna sig af afsägelserätt, så anser jag, att de, som äro intresserade af företaget, säkerligen skola vidtaga erforderliga åtgärder för att icke riskera att för många jordegare komma att begagna sig af afsägelserätten efter den tid, som här blifvit föreskrifven. I likhet med en talare bakom mig, Herr Gahn, skulle jag hellre önska, att afsägningstiden blifvit utsträckt, ty t. ex. vid större sjöaftappningsföretag är det nästan omöjligt att kunna bedöma en sjöbottens beskaffenhet efter så kort tid. Jag vill icke upptaga tiden längre, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Jag har blott begärt ordet för att med några få ord få bemöta Herr Carlheim-Gyllenskölds yttrande. Kam-maren har återremitterat 2 och 3 §§ i syfte att få afsägelserätten utsträckt äfven till dikning. I sammanhang dermed har Kammaren lemnat Utskottet rätt att uti de följande paragraferna, äfven om de icke blifvit återremitterade, göra den ändring, som af denna återremiss kunde anses följa. Deraf följer nu, att, i händelse Utskottet tillstyrker denna afsägelserätts utsträckning, äfven måste i denna paragraf föreslås en bestämmelse om tiden, inom hvilken afsägelse vid dikning bör ega rum, men deraf är alldeles oberoende den afsägelsetid, som här är bestämd för helt andra slags företag. Något skäl för återremiss af denna paragraf, derföre att 2 och 3 §§ hafva blifvit återremitterade, finnes således icke.

(Forts.)

Lagförslag om
dikning m. m.
(Forts.)

Herr Anderson: Det finnes en omständighet, som efter mitt omdöme talar emot att utsträcka tiden för afsägelse så långt, som här är föreslaget. För större vattenaftappningsföretag lennar staten ofta lån till företagens befrämjande. För dessa lån har staten säkerhet i den jord, som genom företaget vinner båtnad, och dessa lån måste fördelas på hvarje i företaget deltagande hemman och lägenhet. Kan man nu icke utröna, hvilken som deltagit i företaget förr än tiden för afsägelse utgått, så kan lånet icke heller förr fördelas, och intill dess kommer då styrelsen att stå i ansvar för lånet. Det skulle ju kunna dröja flera år, innan fördelningen kunde ega rum. Jag instämmer med en föregående talare deri, att det icke vore rättvist, att den eller de, som ifrågasatt vattenaftappningsföretaget, ensamma skola stå risken därför, under det åter öfriga, som hafva fördel af det, skola kunna få vänta, tills de fått tydligt för sig, huru stor fördelen är, utan någon risk. Detta förefaller mig icke vara fullt rättvist, och jag förenar mig med dem, som hafva yrkat återremiss.

Herr Galn: Den af den siste talaren påpekade svårighet att utlemna statslånen till vattenaftappningsföretag, om förslaget antages, tror jag icke böra hafva något inflytande på denna sak; ty visar det sig, att nu gällande föreskrifter i detta afseende icke längre äro lämpliga, får man väl förändra dem och på annat sätt rangera med säkerheten för dylika lån, hvilket problem jag icke föreställer mig skall blifva svårt att lösa.

Grefve Posse, Gösta: Enligt min tanke är en af de största skyldigheter, som samhället har mot individen, att låta de »stillta i landena» få vara i fred, när de vilja det. Ut i denna paragraf tror jag, att denna skyldighet är iakttagen i hög grad, och jag tror därför, att man bör noga betänka sig, innan man gör någon förändring deri. Man har sagt, att det är af stor vikt att ställa så till, att landet må blifva odladt; det är sant och jag går in derpå, men det finnes en annan sak, som är af stor vikt och det är, att man icke allt för mycket underlättar omogna företag. Jag tror, att vi just nu för tiden kunde hafva erfarenhet i den vägen, som bör mana till ganska mycken försigtighet. Är det så, att saken är fördelaktig, så föreställer jag mig, att den eller de personer, som hafva insigt derom och få fördel af företaget, äfven skola kunna öfvertyga så många andra derom och få dem att gå med sig, så att de, som återstå, blifva minoritet, och sålunda de andra icke komma att löpa en så stor risk, som här är framhållen. Dessutom vill jag anmärka att de, som ega rätt till afsägelse, i alla fall stå en stor risk, ty om de efter ett år hafva rätt att afsäga sig, och det då visar sig, att någon eller några få stå för företaget, som måhända är dåligt, så hafva emellertid under tiden de, som tvingats in i företaget, fått utbetala ganska betydliga summor, och hvad säkerhet de hafva att få dem tillbaka, lennar jag derhän. Jag tror således, att man bör behålla paragrafen sådan den är, hvarför jag yrkar bifall till paragrafens nuvarande lydelse.

Herr Rylander: Ordföranden i Lag-Utskottet har sagt att, om

personer äro så tveksamma om, huruvida de skola deltaga i vatten-Lagförslag om
aftappningsföretag, att de icke kunna besluta sig därför, så är det bäst *dikning m. m.*
att de låta bli dylika omogna företag. Men jag vill fråga honom, om
han icke tror, att ett sådant beslut som det föreslagna gör personer
tveksamma att sätta sig i spetsen för ett sådant företag. Herr Rib-
bing har sagt, att billigheten fordrar, att den, som skall afstå jord,
får denna rättighet, men han har glömt att nämna, att jordegaren
skall få sin jord lika god efter taxering åter, och hvad skada lider
han då.

Jag har äfven varit delegare uti ett större vattenaftappningsföretag,
och hvarken på ett eller två år efter dess fullbordande kunde man se,
hvad jorden dugde till, men nu har det gått så långt, att statslånet är
betaldt. Hade emellertid då sådana bestämmelser funnits, som nu äro
föreslagna, så hade detta företag aldrig blifvit verkställt. Jag yrkar
fortfarande återremiss.

Grefve Posse, Knut: Jag hade icke tänkt besvara Kamrnaren
under diskussionen om detta lagförslag, men jag kan omöjligt tåga,
då en så vigtig princip tyckes vilja göra sig gällande. Om denna 76
§ skulle blifva antagen, så tror jag, att denna lag borde kallas »lag
om dikning och förbud för all annan vattenledning». Jag vill blott
fästa uppmärksamheten vid, att genom antagande af denna lagpara-
graf, sådan den här är formulerad, har man icke blott sökt att med
den skydda de personers rättigheter, som den ärade talaren på skåne-
bänken kallade för »de stilla i landena». Det finnes äfven en annan
paragraf, som skyddar mot omogna företag, och det är den 13 § i fråga
om sänkning eller uttappning af sjö, som icke må ega rum, der ej de,
hvilka om företaget sig förena, ega mer än hälften af den jord, som
skall vinnas eller förbättras genom företaget. Således är der redan
en nödvändig hämsko lagd på dem, som kunna anses för hastigt vilja
framkasta sådana förslag. Jag instämmer äfven fullkomligt med de
herrar, som anse, att ett år är för litet för att få ett bestämdt om-
döme om företaget är fördelaktigt eller icke, och skulle i sådant fall
anse, att om man kan låta det bero på, om företaget är bra och vinst-
givande, så bör man gerna bestämma tre år, ty förr kan man icke
på någon sjöbotten se hurudan den är. Jag yrkar återremiss i det
syfte, som min länskamrat till venster yrkat.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Tal-
mannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den
förevarande paragrafen, dels återremiss deraf, framställdes propositioner
på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja, blandade
med nej, och den senare med många nej, blandade med ja; hvarefter
proposition på bifall till paragrafen ånyo gjordes, och då dervid sva-
rades talrika och starka ja, blandade med många nej, förklarade Herr
Talmannen denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering.

Lagförslag om
dikning m. m.

(Forts.)

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 76 § i Lag-Utskottets förslag till lag om dikning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas paragrafen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 67.

Nej — 26.

§§ 77—81.

Biföllos.

Lagförslagets slutliga stadgande.

Herr Talmannen hemställde, att med pröfningen af detta stadgande äfvensom af förslagets rubrik och ingress skulle anstå, intill dess ärendet från Lag-Utskottet till Kammararens slutliga behandling återkommit; hvilket bifölls.

*Ny lönestat
för Kammar-
rätten.*

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 26 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ny lönestat för Kammarrätten.

Mom. a.

Grefve Beck-Friis: Såsom herrarne behagade finna, skiljer sig Utskottets förslag från Kongl. Maj:ts proposition endast deri att, då Kongl. Maj:t ansett, att detta verk bör, likasom Hofrätterna, hafva ferier, så har Utskottet ansett, att det borde ställas lika med Kammarkollegium och att alla tjenstemännen skulle få semester. Jag kan för min del ej finna annat än att de skäl, som för Kongl. Maj:ts proposition finnas anförda, äfvensom de i Kammarrättens utlåtande framdragna skäl innebära goda grunder för Kongl. Maj:ts proposition. Det är nemligen naturligt, att Kammarrätten icke kan jemföras med Kammarkollegium, utan att den är mera lik Hofrätterna, der president och ledamöter turvis hafva ferier. Efter min tanke är det också klart, att den juridiska bildning, som förutsattes hos president och ledamöter, icke kan behöfva förutsättas hos de underordnade tjenstemännen, hvilka mera hafva skrifgöromål, och det synes mig deraf vara skäl att fortfarande behålla ferierna och icke införa allmän semester. Då härtill kommer att den anordning, som här af Utskottet föreslagits, blir 2,300 kronor dyrare, än om Kongl. Maj:ts förslag antoges, och då, efter hvad man sagt mig, ärendenas gång genom ferierna icke kan lida, hemställer

jag, att, med afslag å Utskottets förslag, Kongl. Maj:ts proposition *Ny lönestat för Kammar-rätten.* måtte oförändradt antagas.

Friherre Klinekowström: Det kan synas underligt, att jag, som i allmänhet förordar sparsamhet med statens utgifter, kan motsätta mig den nedsättning i Utskottets förslag, som blifvit understödd af ett så högst respektabelt antal reservanter från denna Kammare; men jag gör det därför att jag tror, att den besparing, som reservanterne föreslagit, är betydligt mindre än den fördel, som vinnes genom att antaga Utskottets förslag, nemligen den, att göromålen i Kammar-rätten må kunna fortgå under hela året. Man har sagt, att Kammar-rätten, såsom ett dömande verk, är närmast att betrakta såsom likställd med Hofrätterna, der ferier äro införda, men jag tror, att Kammar-rätten närmast kan jemföras med Kammarkollegium, som äfven i viss mån är eu dömande myndighet och der Kongl. Maj:t sjelf föreslagit och förordat semestersystemet, som äfven blifvit af Kammaren godkändt. Mig synes, att det vore ganska illa, om nu ifrågavarande embetsverk under flere månader af året i följd af ferier, lemnade åt dess ledamöter, icke skulle kunna fortsätta sin verksamhet. Det skulle vara till skada för de mångfaldiga ärenden, som der då komme att hopa sig, och då denna verksamhet kan fortsättas genom det lilla tilllägg till den af Kongl. Maj:t föreslagna summa, som af Utskottet ifrågasatts, så finner jag allt skäl vara att förorda bifall till Utskottets förslag, och får jag vördsamt anhålla om proposition derå.

Herr Bennich: Just den omständighet, att Kongl. Maj:t har för det ena verket föreslagit ferier och för det andra semester, synes väl utmärka, hvad också en hvar, som något känner till embetsverken, inser, nemligen att det icke låter sig göra att skära alla embetsverk öfver en kam, hvarken i afseende å organisationen eller i fråga om arbetsordningen. Hvarje verk kräver sina särskilda anordningar för att göromålen må kunna på det mest tillfredsställande sätt utföras, och det är denna omständighet, som jag fruktar att den siste ärade talaren, likasom äfven Utskottet, icke behörigen uppmärksammat. Denna omständighet kräver, att i förevarande fall icke samma anordning följes i fråga om dömande verk, såsom Kammar-rätten, som i fråga om förvaltande verk, såsom Kammarkollegium; ty för Kammar-rätten erfordras just den anordning, som för de öfriga öfverdomstolarne blifvit iakttagen.

Kammar-rättens i ämnet afgifna officiella utlåtande ådagalägger, hvad flere dess ledamöter också enskildt mig meddelat, att det långt ifrån är för att ernå större personlig bekvämlighet, utan för göromålens bättre gång, som de önska feriesystemets bibehållande. För införande af semestersystemet skulle man nödgas på en gång inkalla flere adjungerade ledamöter i stället för de ordinarie, som hade semester. Desse adjunkter kunna väl hafva en allmän juridisk bildning, hvilken naturligtvis äfven der kommer dem till gagn, men få ega deremot speciella insigter i uppboords- med flera författningar, hvilka Kammar-rätten har att tillämpa. Kammar-rätten har redan nu stor svårighet att anskaffa lämpliga adjunkter vid förekommande tillfälliga

(Forts.)

Ny lönestat
för Kammar-
rätten.
(Forts.)

behof, och ställdes det nu så till, att för hvarje år samtidigt måste anskaffas 3 eller 4 vikarier, hvilka icke hafva de insigter, som en konsekvent och grundlig behandling af ärendena kräfver, så blir följden den, att göromålen komma att deraf lida såväl i fråga om skyndsamt afgörande, som i fråga om grundlighet i behandling. Derom måste dock hvarje embetsverk vara angeläget, att dess ärenden blifva väl handlagda, så att verket får heder af sitt arbete, och därför har också detta embetsverk sjelf framhållit vigten deraf, att icke semestersystem infördes, utan ferierna bibehöllos. Då detta också måste öfverensstämma med allmänhetens sanna intresse och då den af mig förordade anordning skulle medföra en, om ock ringa, besparing, så förefaller det mig ganska märkvärdigt, om Riksdagen skulle frångå det af verket förordade och af Kongl. Maj:t accepterade förslag för att antaga ett annat, som väl är utgånget från i öfrigt naturligtvis mycket sakkunniga personer, men dock icke från personer, särskildt sakkunniga i afseende å embetsverkens lämpligaste organisation.

För min del anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, med underkännande af Utskottets.

Friherre Klinckowström: Jag kan ej förvåna mig så mycket öfver, att Herr Bennich så litet gifvit akt på mitt föregående yttrande, som jag finner att han gjort i följd af hvad han nu nämnde. Men jag har så mycket mindre skurit alla embetsverk öfver en kam, som jag yttrade, att Hofrätterna, såsom uteslutande dömande myndigheter, hafva ferier, icke semester; och det har jag lemnat alldeles oanmärkt. Men jag har jemfört Kammarrätten med Kammarkollegium, och i det afseendet tror jag mig hafva rätt; ty, såsom säkerligen Herr Bennich med sin stora embetsmannavana och kännedom om statsförvaltningen har sig väl bekant, är Kammarkollegium dock i viss mån ett dömande verk likasom Kammarrätten. Visserligen kan det vara ganska beqvämt för ett embetsverk att slå igen hela butiken litet emellanåt, för att embets- och tjenstemännen må fara på lustresor till bad och brunnar; men för det allmänna, till hvars tjänst likväl embetsverket är inrättadt, torde det vara lämpligast att, när så ske kan, verket funktionerar hela året om. Att ej till följd af brist på duglige personer hinder må möta att anställa lämplige vikarier för de ordinarie embets- och tjenstemännen under deras semester, därför bar den myndighet att sörja, som upprättar semesterlistorna, och den lär nog ej underlåta att ordna vederbörandes tjenstledighet så, att verket under tiden ändamålsenligt förvaltas. Af hvad Herr Bennich hittills anfört, kan jag således ej finna mig i den ringaste mån öfvertygad derom, att det system, som af Kongl. Maj:t och reservanterne föreslagits, är så fördelaktigt, som det af Utskottet förordade, hvadan jag fortfarande vidhåller mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Forssell: Jag ber endast att få upplysa Kammararen derom, att det af den näst föregående talaren anförda skäl för bibehållande af ferier i stället för semester åt Kammarrättens ledamöter är just det, som förebragts af Kammarrätten inför Kongl. Maj:t och som bestämt mig att tillstyrka Kongl. Maj:t framläggande af pro-

position om feriernas bibehållande. Dervid medgifver jag likväl, att den anmärkning kan göras, som en talare här framställt; men då ferie-systemet hittills kunnat utan den ringaste olägenhet tillämpas, har jag trots samma anordning böra fortfara, helst man på detta sätt undviker en ständigt återkommande anledning att med vikarier upprätthålla ordinarie embeten i ett verk, närmast jemförligt med rikets Hofrätter, och hvilket genom sin rent dömande verksamhet bestämdt skiljer sig från det administrativa embetsverket Kammarkollegium.

*Ny lönestat
för Kammar-
rätten.
(Forts.)*

Grefve Beck-Friis: Ett yttrande af näst föregående talare har uppkallat mig. Han sade, att det vore beqvämast för tjänstemännen att slå igen butiken och resa till badorter. Han har då icke tagit reda på, huru det går till i Kammarrätten. Dess ferier äro endast för presidenten och ledamöterna. Alla andra tjänstemän, till ett antal af 40 till 50, skulle tjänstgöra hela tiden, med undantag af semestern. Arbetet fortgår således hela året igenom. Det är blott den dömande instansen, som skulle hafva ferier, men ett kammarrättsråd skulle alltid tjänstgöra för handläggning af de så kallade löpande ärendena. Hela embetsverket stänges således icke. Af föregående talare har för öfrigt så tydligt ådagalagts fördelen af ferier framför semester, att jag derom icke vill vidare yttra mig. Jag vill endast framhålla, att semester icke kan anordnas på annat sätt, än genom att till vikarier taga personer, som äro främmande för den verksamhet, Kammarrätten utöfvar, hvilka vikarier skulle utföra arbetet, och att det icke kan vara lämpligt att för sådant ändamål tillkalla personer, som äro mer eller mindre främmande för de ärenden, de skola handlägga.

Herr Hederstjerna: Refererande mig till hvad Herr Grefve Beck-Friis yttrat, ber jag få nämna, att, enligt hvad af Kammarrättens utlåtande rörande komiterades förslag till lönereglering inhemtas, Kammarrätten förklarar, att de ferier, som nu af dess president och ledamöter åtnjutas, begagnas på det sätt, att halfva antalet ledamöter tjänstgör äfven under sommaren, så att endast hälften begagnar sig af ferierna på en gång. Kammarrätten fungerar således äfven under sommaren. De mål, som fordra skyndsamt handläggning, föredragas af de ledamöter, som för tillfället tjänstgöra. Embetsverket fungerar således, äfven med ferier för ledamöterna, hela året igenom, likasom förhållandet skulle blifva i händelse af semester med vikarier. Det har ock af Kammarrätten blifvit upplyst, att någon vinst för ärendenas behandling sannolikt icke skulle erhållas genom vidtagande af den åtgärden, att bereda ledamöterna semester i stället för ferier, enär de vikarier, som under den tid, ledamöterna åtnjöte semester, skulle biträda embetsverket, icke kunde, såsom främmande för ärendena, biträda till dessas skyndsammare handläggning. Kammarrätten har, såsom mig synes, bjudit goda skäl för bibehållande af ferier för verkets president och ledamöter, hvilka skäl jemväl af Kongl. Maj:t vunnit erkännande. Jag ber deremot få fästa uppmärksamheten derå, att, äfven med biträdande af denna Kammarrättens uppfattning, Kongl. Maj:t förklarar, att öfrige tjänstemän inom embetsverket skulle åtnjuta semester såsom komitén föreslagit, men att bestämmelse härom icke

*Ny lönestat
för Kammar-
rätten.
(Forts.)*

influtit bland vilkoren, hvarom Utskottet också lemnat upplysning. Jag tror därför det vara nödigt, att, om Kammararen gillar och bifaller hvad Kongl. Maj:t föreslagit, det sker på det sätt, att Kongl. Maj:ts framställning bifalles med den förändring, att bland vilkoren för bifall till löneförhöjningen inskjutes: *semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjutas af andra gradens tjenstemän under en och en half månad samt af första gradens tjenstemän under en månad årligen*; i öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t afsett, ehuru det icke influtit i förslaget bland vilkoren.

Jag får således yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den förändring, som af mig nu blifvit angifven.

Herr Bennich: Jag ber endast få anmäla, att jag frånträder mitt yrkande och instämmer med Herr Hederstjerna.

Grefve Beck-Friis: Jag instämmer också med Herr Hederstjerna.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet och dels af Herr *Hederstjerna*, att Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts ifrågasvarande nädiga framställning utan annan ändring, än att bland vilkoren för den nya afföringens åtnjutande skulle intagas bestämmelse derom, att semester må, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjutas af andra gradens tjenstemän under en och en half månad samt af första gradens tjenstemän under en månad årligen.

Härefter framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på bifall till hvad Herr *Hederstjerna* yrkat, hvilken proposition med ja besvarades.

Mom. b.

Bifölls.

Sedan Kammararen, uppå Herr Talmannens hemställan, beslutit, att de i dag för andra gången bordlagda målen skulle uppföras nedert i föredragningslistan för nästa sammanträde, åtskildes Kammararen kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakef.